

P. Carolus Balić, O. F. M.: Ioannis Duns Scoti, doctoris Mariani, Theologiae Marianaе elementa. Bibliotheca Mariana medii aevi, textus et inquisitiones, collectio edita cura instituti theologici Makarskensis (Jugoslavia), fasc. II. A. Sibenici et typographia Kačić 1933.

To djelo obasiže 604 stranice teksta sa 28 tabela faksimila najstarijih rukopisnih i štampanih kodeksa Ivana Duns Skota. Tako opsežnoga djela sa tolikim znanstvenim kritičnim aparatom nijesmo do sada u nas vidjeli. Na takav ogroman posao mogle su se do sada podufati samo velike akademije, koje za taj rad imaju i sredstava i sposobnih ljudi. Ali eto sam Karlo dr. Balić, bivši profesor na franjevačkoj bogosloviji u Makarskoj, a sada profesor Mariologije na franjevačkom internacionalnom fakultetu u Rimu »Antonianum«, imao je smjelosti započeti ovaj upravo grandiozni posao bez ikakvih sredstava i bez ikakvih saradnika. Ta se činjenica mora na ovom mjestu na prvom mjestu posebno naglasiti. Pa mora se priznati, da je Karlo Balić i potpuno uspio u svom teškom radu. Godine 1931 izdao je on prvi svezak marijanske biblioteke srednjega vijeka i to rukopise Ivana De Polliaco i Ivana De Neapoli o Bezgriješnom Začeću. To je izdanje pobudilo u svim znanstvenim krugovima ne samo priznanje nego i divljenje jer je već tu auctor pokazao, da je potpuno dorasao kritičkom izdanju ovakvih tekstova, koji su od važnosti za mariologiju srednjega vijeka. Još prije toga izdao je isti pisac nakon petogodišnjeg studija u Louvainu raspravu »Les Commentaires de Jean Duns Scot sur les quatres livres des Sentences« (Louvain 1927).

Sama »Prolegomena« kritičkoga izdanja iznose 155 stranica velikoga formata. Tu pisac daje popis i opis 98 kodeksa, u kojima se nalazi porazbacana nauka Duns Scota o Mariji: oksfordskih, pariških, krakovskih, vatikanskih, bečkih, florentinskih, monakovskih, londonskih, praških, padovskih i t. d. Učeni pisac ispreduje pojedine kodekse, govori o njihovoj autenciji. Baš tu je sabrao upravo golemi materijal, bez kojega si je nemoguće zamisliti studij velikoga franjevačkoga bogoslova Duns Scota. Pisac je upotrijebio svu literaturu, koja je o tom pitanju do sada izašla. Izvode pojedinih dosadanih autora podvrgava kritici i daje svoje posve nove poglede na čitavi problem. Iza toga na 363 stranice iznosi same tekstove s najnovijim kritičkim aparatom. Na koncu iznosi »Lectiones variantes« manjega značenja, zatim literaturu u manuskriptima i štampanu, kazalo lica i stvari. Čitavo je dakle izdanje pregledno, pa se svako u njemu može brzo snaći.

Pisac u uvodu naglašuje, da si je stavio životnom zadaćom studij Duns Scotove mariologije. Za taj studij bilo je prije svega potrebno, da se izdadu tekstovi, koji su se nalazili do sada raštrkani po djelima Duns Scota. Sad ih je O. Karlo Balić u jedno sabrao, pa će na osnovu toga u drugoj knjizi nastaviti svoj započeti rad.

Dakle naša bogoslovska literatura mora se upravo podičiti ovim djelom, koje pred nama stoji jedinstveno u svojem pojavu. Mora se i to naglasiti, da je i izvanja tehnika djela potpuno uspjela. Možda će se komu činiti, da je upotrijebljen preveliki kritički aparat, ali koji taj prigovor iznose, neka imaju na pameti, da se radi o vrlo važnom pitanju, jer je

Duns Scot bio vođa onih, koji su tako odrješito branili katoličku nauku o Bezgriješnom Začecu.

Dr Janko Šimrak.

Acta Franciscana Hercegovinae provinciarumque finitimarum tempore dominationis Othomanae, Tomus I. ab an. 1463—1699, collegit, digessit notisque illustravit P. dr Dominicus Mandić, O. F. M., exminister provincialis Hercegovinae (Mostar 1934.)

To djelo sadržava 307 stranica velikoga formata. Naša javnost kao da nije niti zapazila vrijednost ovoga djela za našu ne samo crkvenu nego i narodnu povijest. Ta je činjenica to žalosnija, što se ovdje obrađuje baš ono doba, koje je uz našu najstariju povijest najtamnije i koje je do sada obrađeno samo u odlomcima. To je doba turske prevlasti nad našim narodom. Naših domaćih dokumenata ima vrlo malo, jer se tada sablja pasala i išlo u boj, a nije se mislilo na knjigu. Pisac si je postavio zadaćom obraditi kritički povijest hercegovačkih franjevacu ili bolje rada franjevačkog reda na današnjem teritoriju Hercegovine. Kad se latio toga zamašitoga posla, odmah je u početku zapazio, da su dosta oskudni dokumenti za to vrijeme. Što je drugo mogao učiniti nego baciti se na studij neizdanih i nepoznatih dokumenata? Radi toga je počeo studirati materijal u domaćim arhivima, u prvom redu u franjevačkim, zatim u bečkim arhivima i najviše u rimskim arhivima. Dakako da se glavni dio dokumenata nalazi u arhivu Kongregacije Kardinala De Propaganda Fide. Iz svih tih arhiva sabrao je dr Mandić jedno 1.500 dokumenata. Prvi dio objelodanjuje u ovoj knjizi.

Nije bilo potrebno, da je pisac svoje kritičko djelo opteretio dokumentima, koji su već štampani. Dosta bi bilo, da je na njih učinio čitaoca pozornim. Isprika, da čitaoci teško dolaze do takvih izdanja dokumenata, ne vrijedi, jer će čitaoci teško doći i do ovoga izdanja dokumenata. Onaj, koji hoće ova pitanja studirati, lagano će naći izdanja, u kojima su štampani izvori. Dakle u budućim izdanjima neka se nipošto ne štampaju dokumenti, koji su već gdje god ugledali svijetlo! Čini nam se, da je pisac i to mu pogriješio, što je note napisao na mjesto na latinskom, na narodnom jeziku. Kad je sve na latinskom jeziku izdano, onda su i note morale biti ispisane na tom jeziku, da djelo mogu upotrebljavati u cijelosti i strani učenjaci

Dr Mandić je sa 247 dokumenata, koje je štampao u ovom djelu, rasvijetlio mnoge posve nepoznate stranice naše crkvene i narodne povijesti, pa jedva čekamo, da ugleda svijetlo drugi i treći dio ovoga njegova izdanja, dakako bez dokumenata, koji su već bilo štampani, i sa latinskim notama!

Dr Janko Šimrak.

Dr Ivan Buičev: Avvisi di Ragusa, documenti sull' impero Turco nel sec. XVII. e sulla guerra di Candia (Orientalia Christiana analecta 101, Pontificium institutum Orientalium studiorum Roma 1935) str. 296.

Pisac je izdao 213 dokumenata od 12. I. 1607—8. V. 1663. U uvodu, koji je ispisao na punih 47 stranica, ističe, kako je dubrovačka republika